

Wychowanie do życia w rodzinie - klasa IV

1. Specyfika zajęć, organizacja - zajęcia odbywają się tylko w jednym półroczu, zgodnie z planem zajęć na dany rok szkolny. Uczniowie realizują treści zgodne Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1999 r., Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej oraz *Programem nauczania wychowania do życia w rodzinie dla klasy IV szkoły podstawowej „Wędrując ku dorosłości”*, autorstwa: *Teresy Król*.
2. Zajęcia odbywają się najpierw raz w tygodniu z całą klasą, a później prowadzone są zajęcia z podziałem na grupy, na zmianę grupa dziewcząt i grupa chłopców.
3. Specyfika zajęć, ocenianie:
  - a) zajęcia nie podlegają ocenie i nie mają wpływu na promocję ucznia do klasy programowo wyższej, ani też na ukończenie szkoły.
  - b) uczestnicy zajęć mogą otrzymywać gratyfikację - pochwały (wyrażone ustnie lub pisemnie) za:
    - pracę na lekcji - zaangażowanie, pomysłowość, wyszukiwanie i porządkowanie informacji, wnioskowanie;
    - współpracę w grupie, komunikowanie się, atmosferę pracy;
    - pracę dodatkową, np. przygotowanie nagrań, prezentacji, referatów, projektów itp.
4. Pochwały (pozytywne uwagi) lub negatywne uwagi uzyskane przez ucznia, mają wpływ na ocenę zachowania. uczeń uczestniczący w zajęciach na świadectwie otrzymuje wpis: uczestniczył/-a.
5. Na początku roku szkolnego rodzice (prawni opiekunowie) mogą zrezygnować z udziału dziecka w zajęciach poprzez zgłoszenie dyrektorowi szkoły, w formie pisemnej, rezygnacji z udziału dziecka w zajęciach.
6. Głównym celem zajęć, zgodnie z podstawą programową, jest ukazywanie wartości rodziny w życiu osobistym człowieka oraz pomoc w przygotowaniu się do zrozumienia i akceptacji przemian okresu dojrzewania. Wychowanie do życia w rodzinie uwzględnia czas dorastania, niepokoje i trudności pojawiające się w tym okresie rozwoju oraz sposoby radzenia sobie z nimi zarówno w aspekcie własnej osoby, w kontaktach rówieśniczych, jak i innych.

1. Wspólnota domu, serca i myśli – funkcje rodziny

Materiał nauczania:

1. Poznajmy się. Krótka prezentacja nauczyciela i uczniów.
2. Dojrzewanie- ważny okres w życiu człowieka.
3. Udział rodziny i szkoły w przygotowaniu uczniów do podjęcia przyszłych ról życiowych.
4. Krótka prezentacja treści na lekcjach WDŻ.
5. Podstawowe zasady, które będą obowiązywały na zajęciach WDŻ, np.: angażuję się w zajęcia, słucham uważnie, co mówią inni, nie przerywam itp.
6. Sposoby gratyfikacji za aktywność i pracę na zajęciach WDŻ.
7. Wspólnota domu, serca i myśli, czyli o funkcjach rodziny (wprowadzenie).

Wymagania i cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

Uczeń potrafi:

- nazwać podstawowe funkcje rodziny.

Uczeń uświadomi sobie:

- potrzebę zajęć prorodzinnych w nauczaniu szkolnym,
- konieczność dostosowania się do wspólnie ustalonych zasad pracy na lekcjach WDŻ.

2. Witaj w domu –funkcje prokreacyjna i opiekuńcza

Materiał nauczania:

1. Gdy rodzina się rozrasta – funkcja prokreacyjna:
  - dziecko – owocem miłości rodziców,
  - potomstwo – nowi członkowie rodziny; biologiczna ciągłość; rodzina wielopokoleniowa,
  - rodzina – podtrzymaniem szerszych ludzkich zbiorowości, np. społeczeństw, narodu.
2. Dawanie i branie w rodzinie – wyrazem wspólnoty miłości.
3. Rola rodziny w opiece nad najmłodszymi i najstarszymi jej członkami.

Wymagania i cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

Uczeń potrafi:

- wyjaśnić istotę funkcji prokreacyjnej rodziny,
- nazwać stopnie pokrewieństwa i wyjaśnić wielopokoleniowość rodziny,
- wskazać znaczenie funkcji opiekuńczej rodziny ze szczególnym uwzględnieniem jej roli w opiece nad najslabszymi: dziećmi i ludźmi w podeszłym wieku,
- przedstawić najważniejsze potrzeby w rodzinie: miłości i akceptacji najbliższych.

Uczeń uświadomi sobie:

- potrzebę okazywania wdzięczności rodzicom za ich trud związany z opieką nad dziećmi,
- rolę empatii i altruizmu wobec innych

3. Zasady i normy – funkcje wychowawcza i socjalizacyjna

Materiał nauczania:

1. Funkcja wychowawcza rodziny jako wzajemne uczenie się i współtworzenie kultury bycia, uprzejmości, taktu, współodczuwania, pomocy i miłości.
2. Proces samowychowania jako:
  - refleksja o sobie i dokonywanych wyborach,
  - umiejętność podejmowania właściwych decyzji,
  - wybór wzorców (autorytetów),
  - umiejętność rezygnacji ze swojej wygody na rzecz bliskich osób.

Wymagania i cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

Uczeń potrafi:

- wzbudzić refleksję nad swoim zachowaniem w rodzinie, i poza nią,
- uzasadnić, dlaczego należy zachowywać się uprzejmie, taktownie wobec innych,
- rozróżnić zachowania naganne od nienagannych.

Uczeń uświadomi sobie:

- potrzebę podjęcia samowychowania i samorozwoju,
- satysfakcję, jakiej doznajemy podczas podejmowania właściwych decyzji i odpowiedzialnych wyborów

4. Miłość, która scala, czyli funkcje psychiczno-uczuciowa i kontrolna

Materiał nauczania:

1. Różne postawy członków rodziny wobec siebie.
2. Zachowania empatyczne a obojętne.
3. Rola rodziców w wychowaniu dzieci do umiejętności współodczuwania.
4. Praca nad swoim charakterem.
5. Istotne znaczenie funkcji kontrolnej rodziny w wychowaniu dzieci.

Wymagania i cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

Uczeń potrafi:

- nazwać i przedstawić istotę pojęć: wrażliwość, miłość, empatia, altruizm,
- opisać przejawy troski rodzicielskiej o dzieci w realizacji funkcji kontrolnej.

Uczeń uświadomi sobie:

- istotę samowychowania i rozwoju społecznego,
- troskę rodziców o dzieci i stawianie im wymagań.

5. Jesteśmy razem – funkcje rekreacyjno- towarzyska, kulturowa i ekonomiczna

Materiał nauczania:

1. Dobrze zagospodarowany wolny czas – realizacją funkcji rekreacyjno-towarzyskiej rodziny.
2. Spotkania rodzinne w szerszym gronie – okazją do przekazywania tradycji i wzmocnienia więzi.
3. Wzajemne obdarzanie, szczególnie własnoręcznie wykonanymi upominkami – dużą satysfakcją i radością.
4. Potrzeby bytowe – funkcja ekonomiczna rodziny.
5. Umiejętność dzielenia się z innymi (akcje charytatywne, wolontariat).

Wymagania i cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

Uczeń potrafi:

- uzasadnić potrzebę podtrzymywania więzi z bliższą i dalszą rodziną oraz znajomymi,
- opisać sposoby spędzania czasu wolnego w rodzinie,
- wymienić akcje charytatywne i sposoby działania wolontariatu.

Uczeń uświadomi sobie:

- wysiłek rodziców w zapewnieniu potrzeb bytowych rodziny,
- walory czynnego odpoczynku,
- potrzebę rezygnacji z postawy roszczeniowej i niektórych zachcianek.

6. Człowiek istota płciowa

Materiał nauczania:

1. Płciowość człowieka w aspekcie biologicznym, psychicznym i społecznym.
2. Rola rodziców w traktowaniu dziecka jako istoty płciowej.
3. On i ona w różnych i tożsamych rolach.
4. Komplementarność (wzajemne uzupełnianie się) płci.
5. Równoprawność i równorzędność osób.

Wymagania i cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

Uczeń potrafi:

- określić odrębność płci biologicznej, psychicznej

- dostrzec i omówić zagadnienie równości płci,
- przedstawić istotę uzupełniania się płci (komplementarność).

Uczeń uświadomi sobie:

- celowość płciowości człowieka – rodzicielstwo,
- różne role mężczyzn i kobiet i ich uzupełnianie się i społecznej.

7. Przekazywanie życia (dla grupy dziewcząt)

Materiał nauczania:

1. Okres dojrzewania czasem przygotowania się organizmu kobiety i mężczyzny do podjęcia w przyszłości funkcji macierzyńskiej i ojcowskiej.
2. Budowa żeńskiego układu rozrodczego.
3. Budowa męskiego układu rozrodczego.
4. Funkcjonowanie układu rozrodczego kobiety.
5. Zapłodnienie początkiem życia nowego człowieka; warunki, jakie muszą zaistnieć, aby poczęło się dziecko.

Wymagania i cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

Uczennica potrafi:

- określić, czym jest macierzyństwo i ojcostwo,
- wskazać perspektywę swojego psychofizycznego rozwoju w celu podjęcia przyszłych ról związanych z macierzyństwem.
- opisać budowę układu rozrodczego kobiety i mężczyzny,
- omówić funkcjonowanie układu rozrodczego dojrzewającej dziewczyny i dojrzewającego chłopca.

Uczennica uświadomi sobie:

- potrzebę przygotowania się do podjęcia przyszłych ról małżeńskich i rodzinnych.

8. Przekazywanie życia (dla grupy chłopców)

Materiał nauczania:

1. Okres dojrzewania czasem przygotowania się organizmu mężczyzny i kobiety do podjęcia w przyszłości funkcji ojcowskiej i macierzyńskiej.
2. Budowa męskiego układu rozrodczego.
3. Budowa żeńskiego układu rozrodczego.
4. Funkcjonowanie układu rozrodczego mężczyzny.
5. Zapłodnienie początkiem życia nowego człowieka; warunki, jakie muszą zaistnieć, aby poczęło się dziecko.

Wymagania i cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

Uczeń potrafi:

- określić, czym jest ojcostwo i macierzyństwo,

- wskazać perspektywę swojego psychofizycznego rozwoju w celu podjęcia przyszłych ról związanych z ojcostwem.
- opisać budowę układu rozrodczego mężczyzny i kobiety,
- omówić funkcjonowanie układu rozrodczego dojrzewającego chłopca i dojrzewającej dziewczyny.

Uczeń uświadomi sobie:

- potrzebę przygotowania się do podjęcia przyszłych ról małżeńskich i rodzinnych.

9. U progu dojrzewania (dla grupy dziewcząt)

Materiał nauczania:

1. Wpływ hormonów na zmiany zachodzące w organizmie.
2. „Huśtawka emocjonalna”, czyli zmiany nastroju – typowe dla adolescentów.
3. Osobnicze cechy (wzrost, figura, wielkość i kształt biustu) a dziedziczenie ich po rodzicach.
4. Indywidualne tempo rozwoju; pierwsze zmiany fizyczne, najczęściej między 11 a 14 rokiem życia.
5. Podstawowe informacje dotyczące dojrzewania chłopców.
6. Wpływ trybu życia nastolatki (ruch, odżywianie, sen) na jej rozwój.

Wymagania i cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

Uczennica potrafi:

- opisać charakterystyczne przemiany zachodzące w organizmie dziewczynki w okresie dojrzewania,
- scharakteryzować zmiany zachodzące w okresie dojrzewania u chłopców,
- podać charakterystyczne cechy zmian psychicznych w okresie pokwitania,
- przyjąć i zaakceptować procesy fizyczne zachodzące w okresie dojrzewania,
- zrozumieć, że każdy organizm ma swój indywidualny rytm dojrzewania,
- scharakteryzować właściwy sposób odżywiania i trybu życia według zasad higieny.

Uczennica uświadomi sobie, że:

- niektóre cechy osobnicze (np. wzrost, wielkość biustu kobiece kształty) są dziedziczne, nie mamy wpływu na ich wygląd i proporcje,
- organizm każdej dziewczynki ma swój własny rytm dojrzewania,
- powinna zapewnić swemu organizmowi odpowiednie warunki do harmonijnego rozwoju.

10. U progu dojrzewania (dla grupy chłopców)

Materiał nauczania:

1. Wpływ hormonów na zmiany zachodzące w organizmie.
2. „Huśtawka emocjonalna”, czyli zmiany nastroju typowe dla adolescentów.
3. Osobnicze cechy (wzrost, męska sylwetka) a dziedziczenie ich po rodzicach.

4. Indywidualne tempo rozwoju; pierwsze zmiany fizyczne, najczęściej między 12 a 14 rokiem życia.
5. Podstawowe informacje dotyczące dojrzewania dziewcząt.
6. Wpływ trybu życia nastolatka (ruch, odżywianie, sen) na jego rozwój.

Wymagania i cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

Uczeń potrafi:

- opisać charakterystyczne przemiany zachodzące w organizmie chłopca w okresie dojrzewania,
- scharakteryzować zmiany zachodzące w okresie dojrzewania u dziewczynki,
- podać charakterystyczne cechy zmian psychicznych w okresie pokwitania,
- przyjąć i zaakceptować procesy fizyczne zachodzące u adolescenta,
- zrozumieć, że każdy organizm ma swój indywidualny rytm dojrzewania,
- scharakteryzować właściwy sposób odżywiania i trybu życia według zasad higieny.

Uczeń uświadomi sobie, że:

- niektóre cechy osobnicze (np. wzrost, męska sylwetka) są dziedziczne, nie mamy wpływu na ich wygląd i proporcje,
- organizm każdego chłopca ma swój własny rytm dojrzewania,
- powinien zapewnić swemu organizmowi odpowiednie warunki do harmonijnego rozwoju.

11. Rodzi się dziecko (dla grupy dziewcząt)

Materiał nauczania:

1. Poczęcie – początkiem życia człowieka.
2. Fazy rozwoju prenatalnego dziecka.
3. Ciąża: czas trwania; higieniczny tryb życia matki; szkoła rodzenia.
4. Poród – zadaniem dla kobiety, ale również dla mężczyzny.
5. Karmienie naturalne dziecka.
6. Przyjęcie dziecka do rodziny; pomoc starszego rodzeństwa.

Wymagania i cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

Uczennica potrafi:

- krótko scharakteryzować okres ciąży,
- opisać kolejne etapy rozwoju dziecka od poczęcia do narodzin,
- wymienić zasady higienicznego trybu życia matki oczekującej dziecka,
- uzasadnić, dlaczego miłość matki i ojca do noworodka jest tak ważna.

Uczennica uświadomi sobie:

- wartość życia ludzkiego od poczęcia,

- potrzebę otaczania troską i miłością matki oczekującej dziecka,
- gotowość pomocy rodzicom w sytuacji powrotu mamy ze szpitala i przyjęcie brata lub siostry do rodziny.

12. Rodzi się dziecko (dla grupy chłopców)

Materiał nauczania:

1. Poczęcie – początkiem życia człowieka.
2. Fazy rozwoju prenatalnego dziecka.
3. Ciąża: czas trwania; higieniczny tryb życia matki; szkoła rodzenia.
4. Poród – zadaniem dla kobiety, ale również dla mężczyzny.
5. Karmienie naturalne dziecka.
6. Przyjęcie dziecka do rodziny; pomoc starszego rodzeństwa.

Wymagania i cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

Uczeń potrafi:

- krótko scharakteryzować okres ciąży,
- opisać kolejne etapy rozwoju dziecka od poczęcia do narodzin,
- wymienić zasady higienicznego trybu życia matki oczekującej dziecka,
- uzasadnić, dlaczego miłość matki i ojca do noworodka jest tak ważna.

Uczeń uświadomi sobie:

- wartość życia ludzkiego od poczęcia,
- potrzebę otaczania troską i miłością matki oczekującej dziecka,
- gotowość pomocy rodzicom w sytuacji powrotu mamy ze szpitala i przyjęcie brata lub siostry do rodziny.

13. Intymność (dla grupy dziewcząt)

Materiał nauczania:

1. Rozróżnienie kontaktów społecznych, które wymagają różnych stopni bliskości fizycznej.
2. Pojęcie intymności i wstydu; wstyd jako ochrona przed uprzedmiotowieniem osoby ludzkiej.
3. Prawo człowieka do intymności i nietykalności osobistej.
4. Sytuacje naturalne bliskości fizycznej, np. u lekarza.
5. Przysłanianie nagości (uwarunkowanie klimatyczne, dziedzictwo kulturowe).
6. Strefa intymności barierą dla świata obcych.

Wymagania i cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

Uczennica potrafi:

- określić, czym jest intymność,
- rozróżnić kontakty społeczne, które wymagają różnych stopni bliskości fizycznej,
- uzasadnić potrzebę nieufności i dystansu wobec obcych ludzi,
- wskazać na potrzebę zachowania intymności i nietykalności osobistej.

Uczennica uświadomi sobie:

- wartość zachowania intymności,
- prawo każdego człowieka do szacunku jego ciała i godności osobistej.

14. Intymność (dla grupy chłopców)

Materiał nauczania:

1. Rozróżnienie kontaktów społecznych, które wymagają różnych stopni bliskości fizycznej.
2. Pojęcie intymności i wstydu; wstyd jako ochrona przed uprzedmiotowieniem osoby ludzkiej.
3. Prawo człowieka do intymności i nietykalności osobistej.
4. Sytuacje naturalne bliskości fizycznej, np. u lekarza.
5. Przysyłanie nagości (uwarunkowanie klimatyczne, dziedzictwo kulturowe).
6. Strefa intymności – barierą dla świata obcych.

Wymagania i cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

Uczeń potrafi:

- określić, czym jest intymność,
- rozróżnić kontakty społeczne, które wymagają różnych stopni bliskości fizycznej,
- uzasadnić potrzebę nieufności i dystansu wobec obcych ludzi,
- wskazać na potrzebę zachowania intymności i nietykalności osobistej.

Uczeń uświadomi sobie:

- wartość zachowania intymności,
- prawo każdego człowieka do szacunku jego ciała i godności osobistej.

15. Obrona własnej intymności (dla grupy dziewcząt)

Materiał nauczania:

1. Sytuacje, które mogą naruszać naszą intymność.
2. Sposoby możliwych zachowań, jeśli ktoś próbuje przekroczyć sferę intymności: ucieczka, brak zgody, zgłoszenie dorosłym, policji.
3. Potrzeba dystansu wobec obcych ludzi.

Wymagania i cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

Uczennica potrafi:

- wymienić sytuacje, które mogą być krępujące i które zawstydzają,
- określić sposoby właściwej reakcji, gdy ktoś próbuje naruszyć sferę intymności.

Uczennica uświadomi sobie, że:

- należy natychmiast zgłaszać sytuacje, w których grozi skrzywdzenie,
- należy zachować czujność w kontaktach z osobami nieznanymi.

16 Obrona własnej intymności (dla grupy chłopców)

Materiał nauczania:

1. Sytuacje, które mogą naruszać naszą intymność.
2. Sposoby możliwych zachowań, jeśli ktoś próbuje przekroczyć sferę intymności: ucieczka, brak zgody, zgłoszenie dorosłym, policji.
3. Potrzeba dystansu wobec obcych ludzi.

Wymagania i cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

Uczeń potrafi:

- wymienić sytuacje, które mogą być krępujące i które zawstydzają,
- określić sposoby właściwej reakcji, gdy ktoś próbuje naruszyć sferę intymności.

Uczeń uświadomi sobie, że:

- należy natychmiast zgłaszać sytuacje, w których grozi skrzywdzenie,
- zachować czujność w kontaktach z osobami nieznanymi.

17. Koleżeństwo

Materiał nauczania:

1. Atuty koleżeństwa; umiejętność tworzenia relacji międzyludzkich.
2. Istota koleżeństwa; czym jest koleżeństwo?
3. Cechy dobrego kolegi / dobrej koleżanki.
4. Koleżeństwo – różne oddziaływania na młodego człowieka.
5. Lider grupy – jaki może być?; jakiego można uznać za autorytet?
6. Asertywność; dlaczego czasem trzeba odmawiać?

Wymagania i cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

Uczeń potrafi:

- określić, co to znaczy „być dobrym kolegą”, „dobrą koleżanką”,
- uzasadnić, że koleżeństwo przygotowuje do dojrzałej przyjaźni i miłości,
- rozoznać cechy charakteryzujące różnych liderów (tych, których warto uznać za przywódców i tych, których należy unikać).

Uczeń uświadomi sobie, że:

- obawy rodziców związane z wyborem kolegów i koleżanek mają swoje uzasadnienie,
- w pewnych sytuacjach należy być asertywnym.

18. Dobre wychowanie

Materiał nauczania:

1. Zasady dobrego wychowania, dobre maniery, savoir-vivre – istotnymi wartościami w procesie wychowania i bezkonfliktowego życia w społeczności ludzkiej.
2. Savoir-vivre – sztuką życia w różnych sytuacjach:
  - w życiu rodzinnym,
  - w szkole,
  - w miejscach publicznych, np. w środkach komunikacji, w kinie, teatrze, w sklepie.
3. Odpowiedni ubiór w różnych sytuacjach życiowych; umiar i schludność.

Wymagania i cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

Uczeń potrafi:

- uzasadnić, dlaczego zwroty grzecznościowe, np. proszę, dziękuję, przepraszam) ułatwiają życie,
- przedstawić dobre maniery w praktyce: w relacjach z najbliższymi, w domu, szkole i miejscach publicznych,
- określić dobór stosownego ubioru w różnych miejscach i sytuacjach.

Uczeń uświadomi sobie, że:

- znajomość zasad dobrego wychowania jest przydatna w życiu każdego, również młodego człowieka.

19. Internet świat prawdziwy czy nieprawdziwy?

Materiał nauczania:

1. Internet – wynalazkiem XX wieku.
2. Zalety Internetu – korzyści w zdobywaniu wiedzy i utrzymywanie relacji międzyludzkich.
3. Czas wolny i rozrywki w Internecie i w realu.
Jak wyważyć proporcje?
4. Savoir-vivre w Internecie.

5. Jak nie dać się wciągnąć w sieć – czyli o niebezpieczeństwie uzależnienia od Internetu.

Wymagania i cele szczegółowe kształcenia i wychowania:

Uczeń potrafi:

- wymienić korzyści, które daje korzystanie z Internetu,
- określić różne możliwości spędzenia czasu wolnego – w świecie wirtualnym i również w rzeczywistym,
- omówić zasady dobrego wychowania w Internecie,
- przedstawić zjawisko uzależnienia od Internetu.

Uczeń uświadomi sobie:

- wartości, ale i zagrożenia, które niesie ze sobą korzystanie z Internetu,
- potrzeba świadomego i odpowiedzialnego korzystania ze środków społecznego przekazu.